

W.O.-WAAIER

Alle eindtermen en ontwikkelingsdoelen voor wereldoriëntatie in één oogopslag.

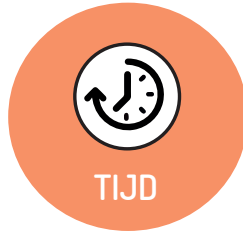
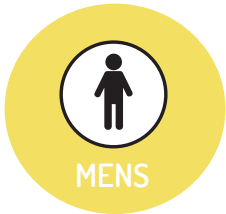
Deze W.O.-waaier wil je helpen om ervaringsgericht met leerdoelen om te gaan. Dit doe je door de ontwikkelingsdoelen en eindtermen vlot in je vingers te hebben. Zo herken je snel kansen in je klas om met eindtermen voor W.O. aan de slag te gaan, bijvoorbeeld tijdens een project of onderzoek.

Als geheugensteuntje hebben we de ontwikkelingsdoelen en eindtermen in een mindmap gegoten. In enkele kernwoorden zie je meteen wat er allemaal bij wereldoriëntatie hoort. Soms heb je genoeg aan een blik op p. 4. Dit is de meest sobere voorstelling: zes **deeldomeinen** en hun pictogram. Andere keren ben je op zoek naar meer inspiratie. Dan vind je op p. 6 bij elk deeldomein **kernwoorden**. Die omvatten alle ontwikkelingsdoelen en eindtermen. Wil je weten wat precies in de eindtermen staat bij dat kernwoord? Dan kan je bladeren naar de gekleurde pagina's. Hierop vind je de eindtermen in een verkorte omschrijving die bij elk kernwoord horen. De exacte ontwikkelingsdoelen en eindtermen vind je in je cahier W.O.

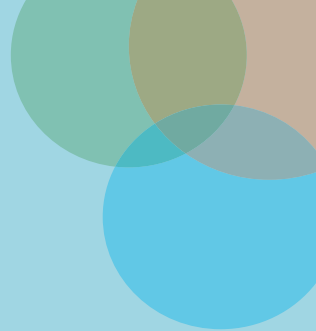
De deeldomeinen zijn een praktische opsplitsing. In de praktijk kan je thema's maatschappelijk, sociaal, geografisch, historisch, biologisch en technisch situeren.

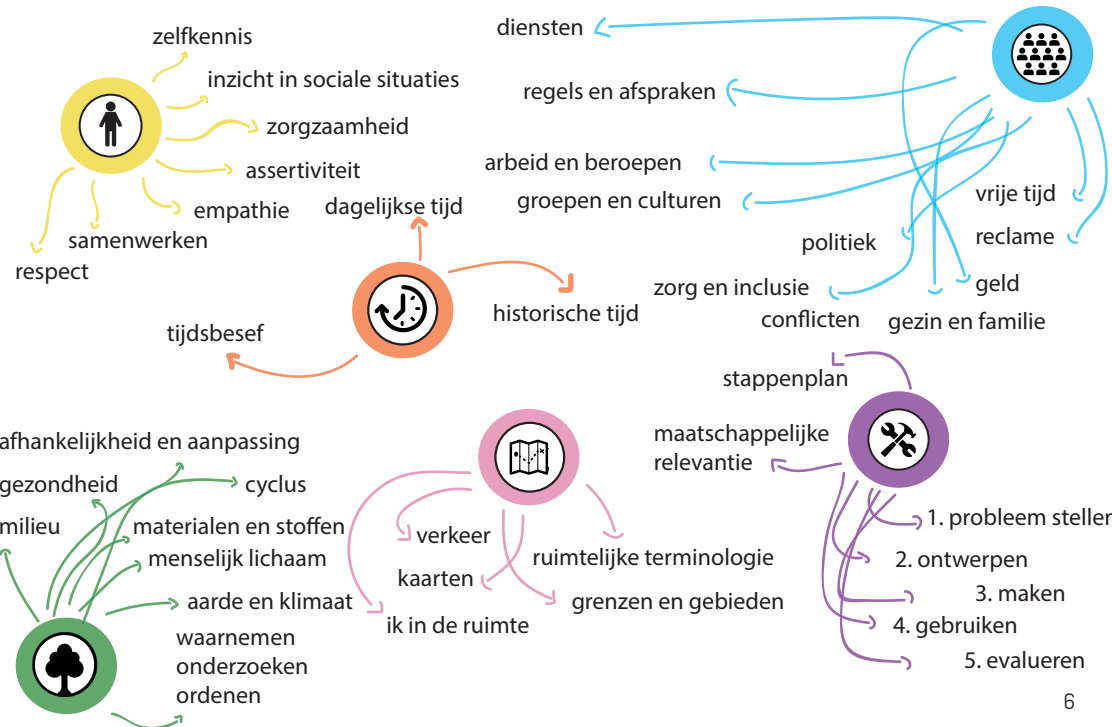
DEELDOMEINEN EN PICTOGRAMMEN

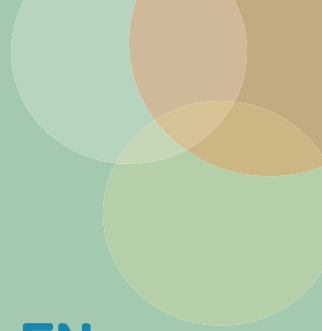

KERNWOORDEN PER DEELDOMEIN

ONTWIKKELINGSDOELEN EN EINDTERMEN PER KERNWOORD

ZELFKENNIS

Eigen emoties **herkennen en beschrijven**

Een situatie **beschrijven**

Vertellen wat je voelt bij een situatie

Zelfvertrouwen **tonen**

Je eigen talenten **kennen**

Je spontaan **uitdrukken**

Beschrijven dat gevoelens en gedrag situatiegebonden zijn

INZICHT IN SOCIALE SITUATIES

Omgangsvormen **herkennen en bespreken**

Afspraken **maken**

Controleren of anderen zich aan de regels houden

Aanvoelen en rekening houden met groepsdynamiek

ASSERTIVITEIT

Aanvaardbaar **opkomen** voor jezelf

Jezelf assertief **voorstellen**

Hulp **vragen**

Je **laten helpen**

Geweldloze **oplossingen zoeken**

Je weerbaar **opstellen**

EMPATHIE

Gevoelens bij anderen **herkennen**

Meeleven met anderen

Weten dat anderen situaties soms anders ervaren

Gevoelig **zijn** voor behoeften van anderen

ZORGZAAMHEID

Zorg **opbrengen**

Willen groeien in het omgaan met anderen

Leiding **geven**

Leiding **aanvaarden**

Kritisch **zijn**

Je mening **formuleren**

Je discreet **opstellen**

Kritiek **aanvaarden**

Gespreksregels **naleven**

Samenwerken met anderen

SAMENWERKEN

RESPECT

Respect en waardering **opbrengen**

DIENSTEN

Nut en belang **aangeven** van collectieve voorziening

REGELS EN AFSPRAKEN

Uitleggen hoe regels ons samen leven organiseren

Weten dat regels bewaakt worden

Belang van de Rechten van de Mens en het Kind **illustreren**

Zien hoe rechten en plichten elkaar aanvullen

VRIJE TIJD

Vrijtijdsbesteding **onderzoeken** en **evalueren**

GELD

Illustreren dat welvaart ongelijk verdeeld is

Geven, krijgen, ruilen, lenen, kopen en verkopen **onderscheiden**

Illustreren hoe een prijs tot stand komt

RECLAME

Beseffen dat media en reclame je gedrag beïnvloeden

Illustreren hoe organisaties welzijn en vrede bevorderen

Uitleggen dat verkiezingen een onderdeel zijn van democratie

Weten dat Vlaamse Gemeenschap deel is van federaal België

Weten dat België deel is van de EU

Weten dat België en de EU verschillende besturen hebben

Erkende symbolen van de Vlaamse Gemeenschap **kennen**

ARBEID EN BEROEPEN

Beroepen **beschrijven**

Illustreren dat er meer mannen of vrouwen zijn in bepaalde beroepen

ZORG EN INCLUSIE

Afwijzende en waarderende reacties op anders zijn **herkennen**

Voorbeelden geven voor zorg van bejaarden en mensen met een handicap

Attent **gedragen** tegenover mensen met een handicap

CONFLICTEN

Geweldloze en gewelddadige oplossingen **onderscheiden**

GROEPEN EN CULTUREN

Beseffen dat er verschillende levenswijzen zijn

Illustreren dat groepen verschillende waarden en normen hebben

Illustreren hoe arbeidsmigratie en vluchtelingen een rol spelen in de multiculturele samenleving

Zien dat racisme ontstaat uit angst voor het onbekende

GEZIN EN FAMILIE

Gezinsvormen **herkennen**

Rekening houden met anderen hun gezinsvorm

PROBLEEM STELLEN

Aantonen dat een technisch systeem bijdraagt aan een doel
Nagaan welk technisch systeem een behoefte inlost
Criteria voor een technisch systeem **bepalen**
Keuzes maken voor een technisch systeem

ONTWERPEN

Ideeën **bedenken**
Onderzoekende aanpak **hanteren**
Illustreeren hoe kennis over materialen en fenomenen bijdragen aan een technisch systeem
Ideeën voor een ontwerp **uitleggen**

MAKEN

Geschikt materiaal **kiezen**
Technisch systeem **maken**
Handleiding of plan **uitvoeren**

GEBRUIKEN

Hygiënisch, veilig, nauwkeurig en zorgzaam **werken**
Functies **onderzoeken** door een technisch systeem te gebruiken of te (de)monteren
Technische systemen in verschillende situaties **gebruiken**

EVALUEREN

Aangeven uit welk materiaal een technisch systeem gemaakt is
Nagaan of het doel bereikt is

Aangeven dat een technisch systeem nuttig,
gevaarlijk of schadelijk kan zijn

Onderzoeken waarom iets niet of slecht werkt

Illustreeren dat technische systemen onderhouden moeten worden

Illustreeren dat technische systemen evolueren

Werkwijzen en technische systemen **vergelijken**

STAPPENPLAN

Stappen 'probleem stellen', 'ontwerpen', 'maken', 'gebruiken' en 'evalueren' systematisch **volgen**

MAATSCHAPPELIJKE RELEVANTIE

Illustreeren dat techniek en samenleving elkaar beïnvloeden

TIJDSBESEF

Terug- en vooruitblikken

Plannen

Begrijpen wat gisteren, morgen, vandaag, dag en nacht is

Tijd voor een bezigheid **inschatten**

HISTORISCHE TIJD

Interesse tonen voor heden, verleden en toekomst

Verschil tussen een mening en een historisch feit **beseffen**

Illustreeren dat dingen nu, vroeger anders waren

Je afstamming **aangeven**

Historische periodes **kennen**

Historische elementen, figuren en gebeurtenissen **situëren**

DAGELIJKSE TIJD

Kalenders **gebruiken**

Planning **maken en gebruiken**

Dagverloop **opsommen**

Tijdsaanduidingen op een folder **interpreteren**

Chronologisch **ordenen** met criteria

VERKEER

Veilige en gevaarlijke situaties **herkennen**

Beseffen dat verkeer risicovol is

Verkeersregels **kennen en toepassen** (te voet en met de fiets)

Je zelfstandig in het verkeer **verplaatsen**

Rekening houden met andere weggebruikers

Gevolgen van autogebruik **kennen**

Alternatieven voor de auto **vergelijken**

Route met het openbaar vervoer **uitstippelen**

KAARTEN

Atlas en kaarten **gebruiken**

Legende, windrichting en schaal **gebruiken**

Zelf je **weg vinden** in een vertrouwde omgeving

Een te volgen weg aan iemand **beschrijven**

Reisweg **aanduiden** op een plattegrond

M.b.v. een kaart de afstand tussen twee plaatsen **berekenen en beschrijven**

Op een gepaste kaart/globe de evenaar, polen, oceanen, EU-landen en werelddelen **opzoeken en aanduiden**

opzoeken en aanduiden

Kaart van Vlaanderen en België **kennen**

Gemeenschappen, provincies en provinciehoofdplaatsen **aanduiden**

IK IN DE RUIMTE

Mens met lichaamsdelen **tekenen**

Inschatten hoeveel ruimte je lichaam inneemt

Gericht **waarnemen** in een landschap

Onderzoeken waarom een landschap er zo uitziet

Voorstelling van vertrouwde plaatsen **herkennen**

Ruimte **inrichten** voor een spel

Orde brengen

Mee denken over de inrichting van een ruimte

Verschil tussen beleefde en absolute afstand **illustreren**

RUIMTELIJKE TERMINOLOGIE

Bronnen **raadplegen**

Vertellen waar je woont

Basispictogrammen **kennen**

Windstreken **bepalen** met zonnestand of kompas

Wijk, gehucht, dorp, deelgemeente, fusiegemeente, stad, provincie, gemeenschap,

land en continent **in een context gebruiken**

GRENZEN EN GEBIEDEN

Verschillen in landschappen **verwoorden**

Landelijke, stedelijke, toeristische en industriële ruimte **herkennen** op een kaart

Streken in België **situëren** op een kaart

Relatie tussen een omgeving en het dagelijks leven **beschrijven**

Dagelijks leven in een ander land **vergelijken**

AFHANKELIJKHEID EN AANPASSING

Verband tussen leefgewoonten en klimaat **illustreren**

Aantonen dat energie nodig is voor een organisme om te functioneren

Biotopen in je omgeving **kennen**

Organismen in een biotoop **herkennen en benoemen**

Illustreren dat organismen aangepast zijn aan hun omgeving

Illustreren dat de mens de aanwezigheid van organismen beïnvloedt

Wet van eten en gegeten worden **illustreren**

Voedselketens **illustreren**

CYCLUS

Illustreren dat een levend wezen uit een ander komt

Illustreren dat er voor de geboorte een dracht of ontwikkeling in het ei is

GEZONDHEID

Verschil tussen ziek, gezond, gewond **herkennen**

Herkennen wat goed of slecht is voor de gezondheid

Relatie tussen levensgewoonten en gezondheid **beschrijven**

Dagelijkse hygiëne **hanteren**

Weten dat sommige planten en producten je ziek kunnen maken

Weten dat sommige ziektes of handicaps onvermijdelijk zijn

Beseffen dat voorzorgen ziektes en ongevallen voorkomen

Hulp inroepen

Hulp **toedienen** bij brandwonden

MILIEU

Zorg en respect voor de natuur **tonen**

Dieren en planten **verzorgen**

Zorgvuldig **omgaan met** afval, energie, papier, voedsel en water

Illustreren hoe mensen omgaan met het milieu

Beseffen dat mensen de natuur nodig hebben om te leven

Illustreren dat milieuproblemen met verschillende belangen te maken heeft

MENSELIJK LICHAAM

Tonen welk lichaamsdeel je voor welk zintuig gebruikt

Functies van organen voor ademhaling, spijsvertering, bloedsomloop **verwo**orden

Functies van zintuigen, skelet en spieren **verwo**orden

Lichamelijke veranderingen in je ontwikkeling **herkenn**en

AARDE EN KLIMAAT

Weersomstandigheden **vergelijken en beschrij**ven

Weerselementen **met**en

Tonen hoe de aarde om de eigen as draait

Gevolg van aardrotatie voor dag en nacht **tonen**

Tonen hoe aarde, zon en maan t.o.v. elkaar bewegen

MATERIALEN EN STOFFEN

Eigenschappen van materiaal uit je omgeving **aantonen**
Illustreren dat een stof van toestand kan veranderen

WAARNEMEN

Gericht **waarnemen** met je zintuigen
Waarnemingen systematisch **noteren**

ONDERZOEKEN

Onderzoekende houding **aannemen**
Bronnen **gebruiken**
Waarneming **toetsen** aan een hypothese

ORDENEN

Organismen en materialen **ordenen**
Gelijkenissen en verschillen **herkennen** tussen organismen en materialen

De W.O.-waaier is een vrijblijvend didactisch instrument
ontwikkeld door de pedagogische begeleidingsdienst van FOPEM.

Publicatiedatum: juni 2019

Vragen en meer info: cahier-fopem.be of contacteer ons
via pbd@fopem.be

